

Türkiye-Ermenistan Yakınlaşması ve Azerbaycan

Ermenistan işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmeden ve bu işgal sonucu göçe zorlananların isterlerse geri dönmelerine olanak sağlanmadan, Ermenistan sınırı asla açılmamalıdır. Yani Türkiye Kafkaslar'da barışa katkıda bulunmanın gereği olarak günümüze değin izlenen politikasını korumalıdır.

Prof. Dr. Hakkı KESKİN

Federal Almanya Parlamentosu Milletvekili / Siyasal Bilgiler Öğretim Üyesi

Türkiye-Ermenistan arasındaki ilişkilerin iyi komşuluğa yakışır bir düzeye gelmesi, her iki ülke için de son derece yararlı olacaktır. Bunun için iki ülke arasında günümüze değin süregelen gerginliğe neden olan sorunların bir an önce çözümü gerekmektedir. Bunlar:

1. Türkiye-Sovyetler Birliği arasında 1921 yılında tanınan iki ülke sınırın Ermenistan tarafından resmen kabul edilmesi.
2. Ermenistan'ın gasp ettiği Azerbaycan topraklarından koşulsuz olarak geri çekilmesi.
3. Soykırım iddiaları hakkındaki gerçeklerin arşivler ışığında uzman tarihçiler tarafından yapılacak araştırmalara bırakılması ve bunu her iki ülkenin de kabullenmesi.

Türkiye-Ermenistan arasında iki ülke dışişleri bakanları tarafından imzalanmakta olan ve her iki ülke meclisinin de onayına sunulacak olan protokolün, Türkiye'nin vazgeçmemesi gereken bu üç temel koşulu içerip içermediği yönündeki sorular yanıt bulmuş değil.

Özen gösterilmeli

Türkiye'nin Kafkaslar'da barışın sağlanmasını amaçlayan girişimleri tabii ki gerekli ve yararlıdır. Ne var ki barışa katkı sağlaması amaçlanırken tam tersi sonuçların ortaya çıkmaması için Türkiye'nin gerekli özeni göstermesi gerekir.

Öncelikle Ermenistan'ın komşusu Türkiye'nin sınırlarını hiç tartışmasız tanıması ve her türlü toprak isteminden vazgeçmesi zorunludur. Bu iki ülke ilişkilerinin mihenk taşı ve olmazsa olmazıdır.

Yüzyıllarca kardeşçe bir arada yaşayan Türk ve Ermeni halkı, dış güçlerin onlarca yıllık kışkırtmalarıyla karşı karşıya getirilmiş ve her iki halk için de son derece acılı, üzücü ve derin izler bırakan olaylar yaşanmıştır. Bu olayların tüm yönleriyle, belgeler ve kanıtlar ışığında araştırılması ve gerçeğin ortaya çıkartılması, iki komşu ülke ilişkisi için büyük önem taşımaktadır.

Bu nedenle de eşit sayıda Türk, Ermeni ve uluslararası uzman tarihçilerden oluşacak bir "tarihçiler komisyonunun" kurulması, bununla ilgili bütün ülkelerin tarih arşivlerinin

bu komisyonun araştırmasına sunulması gerekmektedir.

Araştırma sonucu ne olursa olsun, buna Türkiye, Ermenistan ve dünya kamuoyunun uyması, bu konunun artık olabildiğince istismar edilmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Tarihçiler komisyonu kurulmalı

Hiç kuşkusuz, yaşam anlayışlarını "soykırım" endekslemiş olan diasporadaki Ermeni lobisi bu iddialarından vazgeçmeyecektir. Ancak tarihçiler komisyonunun ortaya çıkaracağı gerçekler, onların etki alanını büyük lde sınırlandıracaktır.

Kafkaslar'da barışın sağlanması, Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmeye bağlıdır!

Türkiye hkmeti bu yeni girişimleriyle Kafkaslar'da barışa da katkı sağlamayı istemektedir. Türkiye'nin çevresinde barışın sağlam temellerle güvence altına alınması son derece önemlidir.

Ancak Kafkaslar'da barışı tehdit eden en büyük sorun, Ermenistan tarafından işgal edilmiş olan Azerbaycan topraklarıdır. 17 yıl önce Rus ordusunun desteğiyle Ermenistan Azerbaycan topraklarının yüzde 20'sini işgal etmiş, bu topraklarda yaşayan bir milyon insan canlarını koruyabilmek için kaçmak zorunda kalmış veya kovulmuş, binlerce insan öldürülmüştür. Bu bir milyon kakın insan Bak ve diğer Azerbaycan bölgelerinde geçici koşullarda yaşamakta ve kendi bölgelerine dönebilecekleri günü beklemektedirler.

Bu sorun çözülmeden bölgede barışın sağlanması olası değildir. Çok haklı olarak Azerbaycan, işgal edilen topraklarını ne pahasına olursa olsun geri almakta kararlıdır. Bunu Azerbaycan Devlet Başkanı Sayın İlham Aliyev kararlılıkla vurgulamaktadır.

Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve bazı ülke parlamentoları, rneğin Almanya Parlamentosu, aldıkları kararlarla Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarından ivedi olarak çekilmesini ve evini barkını terk etmek zorunda kalan bir milyon insanın geri dnebilmelerinin sağlanmasını istemektedir.

Verilen söz tutulmalı

Ermenistan'ın Azerbaycan topraklarının işgaline karşı, Türkiye çok doğru bir kararla Ermenistan-Türkiye sınırını bu işgal son buluncaya değin kapatmıştır. Mayıs ayında Türkiye'nin sınırlarını açacağı söylentileri, Azerbaycan halkında ve siyasi yetkilileri arasında büyük tepkilere yol açmıştı. Başbakan Sayın Erdoğan bu nedenle Bak'ye giderek 13 Mayıs'ta gerek Cumhurbaşkanı Sayın Aliyev ile yapılan ortak basın toplantısında ve gerekse Azerbaycan Parlamentosu'nda yaptığı konuşmada, Azerbaycan topraklarının işgali son bulmadıkça Türkiye-Ermenistan sınırının açılmayacağı sözünü verdi. "Yukarı Karabağ'da işgal ortadan kalkmadıkça, kapıların açılması mümkün değildir. Bunu kim söylüyor? Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı söylüyor. Bundan daha başka garantili bir ifade olabilir mi?"

Türkiye verdiği bu sözü tutmazsa, dost ve kardeş Azerbaycan halkını, onarımı g biçimde yaralar ve güvenilirliğini yalnız Azerbaycan'da değil, tüm diğer Türkiye cumhuriyetlerinde de kaybeder.

Öte yandan böyle bir yanlış adımla Kafkaslar'da barışa en büyük darbeyi vurur. Çünkü Ermenistan özellikle ekonomik nedenlerden Türkiye sınırının açılmasına mahkûmdur.

Türkiye-Ermenistan sınırının kapalı tutulmasından doğan baskı kalkarsa, Ermenistan'ın işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmesi büyük ölçüde olanaksızlaşır.

Böyle bir yanlış karar bana, Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Rum tarafını üyeliğe kabul etmesi sonucunu ortaya çıkaran tabloyu hatırlatıyor. O zaman da ben ısrarla, iki toplumun anlaşarak sorunlarını çözmeden Rum tarafının AB üyesi olmasının, iki toplum arasındaki anlaşmaya engel olacağını söylemiştim.

Şimdi aynı hata Türkiye tarafından yapılmamalıdır. Ermenistan işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmeden ve bu işgal sonucu göçe zorlananların isterlerse geri dönmelerine olanak sağlanmadan, Ermenistan sınırı asla açılmamalıdır. Yani Türkiye Kafkaslar'da barışa katkıda bulunmanın gereği olarak günümüze değin izlenen politikasını korumalıdır.